

Стан падрыхтаванасці настаўніка да працы з электроннымі адукацыйнымі рэсурсамі на ўроках беларускай літаратуры

Задачай сучаснай школы з'яўляецца станаўленне высокапрафесійнага кампетэнтнага настаўніка, які спалучае ў сабе прафесійнае самаўдасканаленне, усебаковую ініцыятыўнасць, крэатыўна-інавацыйную дзейнасць, спрыяе гарманічнаму развіццю і фарміраванню сацыяльнай актыўнасці вучняў. Месца і роля электронных адукацыйных рэсурсаў (ЭАР) і інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій (ІКТ) у сістэме дзейнасці настаўніка-літаратара вызначаецца яго ўзроўнем падрыхтаванасці да працы ў сучасным інфармацыйным асяроддзі. Важным фактарам пры гэтым з'яўляецца раскрыццё пытанняў аб кампанентах, крытэрыях, паказчыках інфармацыйнага асяроддзя.

Л.А. Дунаева прапануе такія кампаненты інфармацыйнага асяроддзя, як:

– інфармацыйны кампанент (сайты адукацыйных арганізацый інфармацыйнага кшталту, інфармацыя аб сумесных тэлекамунікацыйных праектах);

– змястоўны кампанент (бібліятэкі, каталогі спасылак на існуючыя навуковыя бібліятэкі);

– прыкладны кампанент (электронныя слоўнікі і гласарыі, пошукавыя сістэмы, праграмы перакладу);

– інструментальны кампанент (праграмы перакладу, паштовыя сістэмы);

– камунікацыйны кампанент (персанальныя вэб-старонкі і сайты літаратурных персаналій і музеяў, зносіны праз электронную пошту з настаўнікам, электронныя дошкі аб'яў, сеткавыя аўдыё- і відэаўрокі (канферэнцыі) [1].

Вылучаюцца наступныя кампаненты інфармацыйнага асяроддзя:

– нарматыўная рэгламентаванасць забеспячэння навучальнага працэсу, заснаванага на выкарыстанні ЭАР і ІКТ (лакальныя акты, базавыя стандарты інфармацыйнага асяроддзя, інструкцыі па выкарыстанні апаратнай базы і інфармацыйных рэсурсаў);

– апаратная база: тэхнічныя сродкі захоўвання, дэманстрацыі (слыхавой і зрокавай), апрацоўкі інфармацыі (лакальная сетка і сістэма камунікацый);

– інфармацыйныя рэсурсы;

– кадравы патэнцыял (забеспячэнне працаздольнасці тэхнічных сродкаў інфармацыйна-адукацыйнага асяроддзя), здольны працаваць як з

самімі рэсурсамі, тэхнічнымі спосабамі падтрымкі інфармацыі, так і са спажывацямі інфармацыі;

– спажывацямі інфармацыі [2].

На аснове вышэйзгаданых кампанентаў развіцця інфармацыйнага грамадства і патрабаванняў да сучаснай школы прыйшлі да вываду, што для павышэння эфектыўнасці падрыхтаванасці настаўнікаў-літаратараў да працы з ЭАР праз ІКТ істотнае значэнне мае пералік такіх кампанентаў і іх характарыстыка, якія дазваляць вылучыць кампаненты, што ахарактарызуюць спецыфіку працы настаўнікаў у інфармацыйным асяроддзі.

Асобны кампанент звязаны з асобнымі, творчымі і навуковымі якасцямі, здольнасцямі, уменнямі настаўніка прымяняць ІКТ і ЭАР у сваёй прафесійнай дзейнасці.

Матывацыйны кампанент акцэнтуюць цікавасць да спосабу пошуку, збору, захоўвання, сістэматызацыі, перадачы і апрацоўкі інфармацыі; гэта пазнавальныя патрэбы, звязаныя з навізнай і практычнай значнасцю прафесійнай дзейнасці, наяўнасць прафесійна значных інтарэсаў і ўстановак і імкненне да самаўдасканалення.

Аперацыйна-пазнавальны кампанент уключае сабой уменне ўспрымаць, ацэньваць, абагульняць, аналізаваць, класіфікаваць інфармацыю, ахоплівае навыкі інфармацыйна-пошукавай дзейнасці праз ІКТ і ЭАР.

Змястоўна-працэсуальны кампанент уключае дасведчанасць, авалоданне агульнанавуковымі прафесійнымі ведамі і вопытам, сацыяльнымі функцыямі, нормамі педагогічнай дзейнасці.

Метадычны кампанент уключае метады, прыёмы і сродкі фарміравання ўменняў, адпаведных узроўням інфармацыйнай дзейнасці.

Рэфлексійна-ацэначны кампанент дазваляе рэтраспектыўна прааналізаваць вынікі сваёй дзейнасці, узровень уласнага развіцця, асабістых дасягненняў, уменне ацэньваць іх, супастаўляць вынікі сваёй педагогічнай дзейнасці з пастаўленымі навучальнымі задачамі, ажыццяўляць карэкцыю атрыманых вынікаў.

Прагнастычны кампанент грунтуецца на дапушчэнні выніку дзейнасці, прыняцці рашэнняў, развіцці абстрактнага, інфармацыйнага мыслення, забяспечвае сістэматызацыю і абагульненне ведаў і ўменняў.

Сістэма вышэйзгаданых кампанентаў не з'яўляецца статычнай. Узаемаўплыў кампанентаў пераважна выражаецца ў паляпшэнні, павышэнні эфектыўнасці працы настаўнікаў-літаратараў у інфармацыйным асяроддзі.

Аснову любога працэсу складае ўзроўневы падыход, паколькі сутнасць апошняга зводзіцца да пераходу ад аднаго ўзроўню да іншага (наступнага), складанага і якасна адрознага. Арыентуючыся на гэтыя кампаненты,

вызначым узроўні гатоўнасці настаўнікаў-літаратараў да выкарыстання ЭАР у адукацыйным працэсе праз пашырэнне ролі ІКТ, якія выступаюць як сума паказчыкаў па кожным з крытэрыяў. Гэта дае магчымасць вылучыць наступныя ўзроўні: высокі, дастатковы, здавальняючы і нізкі.

Высокі ўзровень. Яго характэрнымі рысамі з'яўляюцца: павышэнне прафесійнай мабільнасці, самаўдасканалення, самаарганізаванасці настаўніка, развіццё творчых здольнасцяў і ўдасканаленне ўзроўню іх інфарматызацыі; рост узроўню ведаў, фарміраванне навыкаў для перадачы ўменняў і інтэграцыі іх з розных галін навукі, тэхнікі, тэхналогій; уменне даследаваць літаратурныя працэсы і з'явы, аналізаваць, абагульняць, ацэньваць інфармацыйныя працэсы, інтэрпрэтаваць атрыманыя вынікі, сістэматызаваць, асэнсоўваць, фармуляваць высновы; магчымасць ажыццяўляць пастаноўку задач, вылучаць гіпотэзы, вырашаць задачы з дапамогай праблемных задач, выбудоўваць лагічныя алгарытмы і інфармацыйныя (электронныя) мадэлі; валоданне ўніверсальнымі навуковымі метадамі, тэорыямі, навучальнымі інфармацыйна-аўтаматызаванымі сістэмамі і прафесійнымі ўменнямі ажыццяўляць інтэграцыю паміж традыцыйнымі метадамі навучання і інфармацыйна-камунікацыйнымі тэхналогіямі.

Дастатковы ўзровень. На гэтым узроўні для настаўніка-літаратара характэрным з'яўляецца: валоданне пэўнымі навукова-метадычнымі, інфармацыйна-тэхналагічнымі, арганізацыйна-камунікатыўнымі, гуманітарна-прадметнымі, псіхалага-педагагічнымі ведамі, якія дазваляюць эфектыўна вырашаць педагагічныя задачы і праяўляць уласную стратэгію паводзін у розных аспектах; устойлівасць да прафесійна-педагагічных ведаў, якія даюць магчымасць вызначыць накіраванасць да дзейнасці настаўніка; уменне выкарыстоўваць вучэбна-навуковую, псіхалага-педагагічную літаратуру, інтэрнэт-крыніцы з мэтай удасканалення прафесійнай дзейнасці настаўніка, карэкцыі ўласных паводзін, агульнага аналізу і ацэнкі ўласнай дзейнасці; уменне самастойна працаваць з інфармацыйнымі і тэлекамунікацыйнымі тэхналогіямі, пошукавымі і даведачнымі сістэмамі, прыкладным праграмным забеспячэннем і неабходным інструментарыем, сацыяльнымі сеткамі; уменне праяўляць ініцыятыву, самастойна выбіраць эфектыўны спосаб выканання заданняў і прымяняць вывучаныя алгарытмы для вырашэння пастаўленых задач з недастаткова сфармаванымі навыкамі пераносу ўменняў.

Здавальняючы ўзровень. Для такога ўзроўню характэрным з'яўляецца: валоданне асноўнымі ўменнямі і навыкамі для ажыццяўлення прафесійнай дзейнасці настаўніка, псіхалага-педагагічнай, інфармацыйна-

камунікатыўнай, навукова-метадычнай тэрміналогіяй, навывамамі выкарыстання інфармацыйных тэхналогій, прыкладнога праграмнага забеспячэння, тэлекамунікацыйных і інфармацыйных сістэм, навучальна-навуковай і псіхалага-педагагічнай літаратурай, інтэрнэт-крыніцамі і даведачнай сістэмай, навывамамі і ўменнямі прымяняць тэарэтычныя звесткі ў тыповых вучэбна-педагагічных, арганізацыйна-дзейнасных сітуацыях; уменне ажыццяўляць агульны аналіз і ацэнку ўласнай дзейнасці, падбіраць і ажыццяўляць паслядоўнасць аперацый і дзеянняў; імкненне да прафесійнага росту, які мае выканаўчы характар, да педагагічнай дзейнасці, якая выяўляе няўпэўненасць у вырашэнні пастаўленых задач, недакладнасці ў вызначэнні мэт і задач, эфектыўных метадаў і сродкаў навучання, адэкватнасці ацэнкі ўласнага ўзроўню вучэбна-прафесійных, інфармацыйна-тэхнічных здольнасцяў.

Нізкі ўзровень. Для настаўнікаў падчас грацы ў інфармацыйным асяроддзі характэрным з'яўляецца: валоданне гавархоўнымі, няўстойлівымі ведамі і ўменнямі прафесійна-педагагічнай, інфармацыйна-тэлекамунікацыйнай, навукова-метадычнай дзейнасці з ІКТ; уменне зразумець некаторыя з вывучаных тэхналогій і алгарытмічных задач; адсутнасць выразна вызначаных прафесійных якасцяў і здольнасцяў вырашаць і ажыццяўляць пастаўку задач, уменняў сістэматызаваць, асэнсоўваць, аналізаваць, фармуляваць высновы, элементарных навывамаў работы па вырашэнні педагагічных задач, канструяванні алгарытмаў і вырашэнні інфармацыйных задач.

Такім чынам, з імклым развіццём інфармацыйнага асяроддзя і яго пашырэннем на адукацыю ўласная педагагічная сістэма настаўніка-літаратара паріна ўяўляць сабой прастору інфармацыйнага ўзаемадзеяння ўдзельнікаў адукацыйнага працэсу, у якім інфармацыйна-камунікатыўныя тэхналогіі інтэгруюцца ў адзіную сістэму праз выкарыстанне ЭАР.

Літаратура

1. Дунаева, Л.А. Дидактическая интегрированная информационная среда для иностранных учащихся гуманитарных специальностей, изучающих русский язык как средство научного общения : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Л.А. Дунаева ; Московский государственный ун-т им. М.В. Ломоносова. – М., 2006. – 185 с.

2. Мойсеенко, Н.А. Информационно-образовательная среда как средство формирования информационной культуры будущих инженеров : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н.А. Мойсеенко ; Грозненский государственный нефтяной институт. – Грозный, 2006. – 185 с.